

Platnost a „subjekt“

J.B.Kozák - v článku „Pravda a víra u Em. Rádla“ (Čes. Mysl 29, r. 1933, str. 299) - říká, že „to, co míníme (a to je vždy tím *pravým* objektem), nedostává svou platnost *nikdy* od subjektu“. Říká to však v souvislosti s tím, že to, co míníme, je vždy značně nepřesné, a to „pro nedostatečnou zaostřenost našich myšlenkových obsahů“, takže jsme právě proto „nuceni uchylovati se do intencionální sféry“. A důsledkem toho je podle Kozáka to, že „máme pravdu jen velmi zřídka“. - Lze z toho vyvodit, že podle Kozáka je „pravda“ (přesněji ovšem: pravdivost, rozumí se pravdivost našich poznatků apod.) vázána na vztah našich „myšlenkových obsahů“ ke skutečnému „objektu“ („pravému objektu“, jak říká JBK). Proto se musíme tázat: v čem potom spočívá „platnost“ našich „myšlenkových obsahů“ k „objektům“ nepravým, tj. objektům „intencionální sféry“? Pokud by v tomto druhém případě šlo jen o „pravdivost“ logickou, tedy jen o správnost logického nasouzení, lze navzdory tomu říci, že tato platnost není nikdy - ani trochu! - záležitostí „subjektu“, tedy našeho myšlení? Nepřesnost Kozákových formulací je zřetelně alarmující; ale pro mne to mělo vítané důsledky: ty chyby jsem viděl, a chtěl jsem je opravovat a napravovat. Vedlo to k úsilí o přesnější, ba co nejpřesnější myšlení a také o co nejpřesnější formulace. Jako takřka vždy, také zde platí, že „bene docet qui bene distinguit“, zásada to ve středověkých diskusích velmi rozšířená, a užitečně rozšířená. Kozák zcela zapomíná, že přesnějších „myšlenkových obsahů“ můžeme dosahovat pouze za pomoci a s využitím „intencionálních předmětů“, zajisté jen takových, které jsme konstruovali v naprosto těsné vazbě s příslušnými přesně nasouzenými pojmy. Platnost takových pojmů nelze v žádném případě redukovat jen na platnost logickou (dokonce ani v případě ryze matematického charakteru, neboť i tam je třeba platnost ověřovat nejenom ve smyslu vnitřní nerozpornosti izolovaných logických souvislostí), ale vždycky je třeba s vnitřně nerozpornými pojmy pracovat v kontextech, které přesahují pouhou logiku. A jiné upřesňování a „zaostřování“ našich „myšlenkových obsahů“ než za pomoci a prostřednictvím pojmů a jejich příslušných intencionálních konstruktů prostě nemáme k dispozici. Jsou-li nějaké problémy s pojmovou prací, svědčí to a ne dost funkční nebo ne dost do hloubky sahající povahou naší pojmovosti, která je stále příliš závislá na vadách řecké zpředmětňující pojmovost - ta právě musí být terčem naší kritiky. K pojmům, tj. k „intencionální sféře“ nejsme „nuceni se uchylovat“ snad proto, že nemůžeme jinak (tedy nepojmově, mimopojmově) lépe „zaostřovati“ své myšlenkové obsahy, ale protože takové zaostření je možné pouze díky pojmům a pojmovosti.

(Písek, 090922-2.)